

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Педченка М.Ю. на тему «Аксіологічний вимір мережевого суспільства: соціально-філософський аналіз», подану на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 033 Філософія

Актуальність теми дисертаційного дослідження Максима Юрійовича Педченка не викликає жодних сумнівів, особливо з огляду на ті кардинальні зміни, які переживає українська освіта та суспільство загалом. В умовах, коли цифрове середовище стало не лише простором комунікації, а й полем битви за свідомість, осмислення аксіологічного виміру мережевого суспільства є критично необхідним. Дисертанту вдалося вийти за межі суто технологічного розуміння цифровізації і показати, що мережа - це передусім простір, де формуються, трансформуються та випробовуються на міцність людські цінності. Для педагогічної спільноти це дослідження є важливим сигналом про те, що виховання сучасної особистості неможливе без розуміння глибинних механізмів впливу цифрових технологій на духовний світ молоді.

У роботі здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних засад дослідження мережевого суспільства. Автор продемонстрував глибоку обізнаність із класичними та новітніми концепціями (від М. Кастельса до постпостмодерністських теорій), що дозволило йому побудувати переконливу модель аксіологічних трансформацій. Імпонує те, що Максим Юрійович не обмежується констатацією фактів «цифрового нагляду» чи «фрагментації свідомості», а шукає шляхи збереження людської гідності та суб'єктності в цих складних умовах. Його звернення до людиноцентричної парадигми як основи для навігації в мережевому хаосі є методологічно виправданим і перспективним.

Окремої уваги заслуговує аналіз віртуальних спільнот як нових носіїв цінностей. Дисертант влучно підмітив амбівалентну природу цих утворень: з одного боку, вони сприяють розвитку горизонтальних зв'язків і демократизації знання, що є позитивним для освітнього процесу, а з іншого - несуть ризики замкненості та радикалізації. Для педагогіки це надзвичайно важливий висновок,

який вказує на необхідність формування в здобувачів освіти навичок критичного оцінювання інформації та культури діалогу. Теза про те, що віртуальні спільноти можуть ставати «лабораторіями» нових етичних кодів, відкриває простір для подальших педагогічних розвідок.

Вагомим є розділ, присвячений українському контексту. Автор тонко відчув специфіку формування ціннісних орієнтирів в умовах війни та європейського вибору. Аналіз того, як цифрові інструменти використовуються для мобілізації суспільства та захисту національних інтересів, додає роботі практичної значущості. Дисертація переконливо доводить, що в українських реаліях мережеве суспільство набуває рис не стільки «суспільства розваг», скільки «суспільства солідарності та спротиву», що вимагає відповідної аксіологічної підтримки з боку системи освіти.

Також варто відзначити високий рівень аналізу проблеми впливу алгоритмів на свідомість. Максим Юрійович слушно наголошує на тому, що алгоритмічне управління увагою створює загрози для свободи вибору та автономії особистості. Це положення має безпосередній вихід на практику медіаграмотності: сучасний педагог повинен розуміти ці механізми, щоб навчити учнів не бути пасивними об'єктами маніпуляцій. Ідеї дисертанта щодо етичного регулювання цифрового простору та розвитку цифрової етики є своєчасними та потребують імплементації в навчальні програми.

Наукова новизна роботи полягає у спробі системно поєднати соціально-філософський аналіз із практичними запитамі освітньої сфери. Запропонована автором модель нової аксіологічної парадигми для України, яка інтегрує національні традиції та глобальні цифрові тренди, може стати фундаментом для оновлення виховної роботи у закладах вищої освіти. Робота написана науковою, але зрозумілою мовою, структура дослідження логічна, а висновки є обґрунтованими та спираються на солідну джерельну базу.

Загалом дисертаційне дослідження Педченка Максима Юрійовича є завершеною, цілісною науковою працею, яка вирішує важливе наукове завдання. Воно має як теоретичне, так і прикладне значення, особливо в контексті реформування української освіти та її адаптації до викликів цифрової доби.

Разом з тим, високо оцінюючи роботу, вважаю за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

1. У роботі ґрунтовно проаналізовано вплив глобальних мережевих структур та алгоритмів на ціннісні орієнтації. Однак, на наш погляд, недостатньо уваги приділено проблемі «цифрового розриву» (digital divide) в українському суспільстві. Як нерівний доступ до технологій (особливо в сільській місцевості або серед старшого покоління) впливає на формування спільного аксіологічного простору? Чи не створює це загрозу аксіологічної сегрегації, і як цьому може зарадити освіта?

2. Автор багато говорить про необхідність формування « нової аксіологічної парадигми » та « цифрової етики ». Водночас у тексті дещо бракує конкретизації педагогічних механізмів реалізації цих завдань. Було б доцільно детальніше окреслити, як саме запропоновані філософські ідеї можуть бути трансформовані у конкретні методики чи освітні практики для вищої школи. Які саме компетентності має розвивати викладач, щоб виховати « відповідального громадянина мережевого суспільства »?

3. Аналізуючи віртуальні спільноти, дисертант зосереджується переважно на соціальних мережах загального користування (Facebook, Telegram тощо). Проте поза увагою залишилися спеціалізовані освітні цифрові середовища (LMS-системи, платформи масових відкритих онлайн-курсів), які також є потужними агентами впливу на цінності саморозвитку та академічної доброчесності. Варто було б детальніше розглянути аксіологічний потенціал саме цих, суто освітніх, мережевих структур.

Зазначені зауваження не знижують загальної високої оцінки дисертаційного дослідження, а мають характер побажань для подальшої наукової роботи здобувача.

Отже, дисертація повністю відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019 р.) та п. 10 «Порядку проведення експерименту з

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року №167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року №341).

Рецензент:

Кандидат педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри соціальної філософії,

філософії освіти та освітньої політики

Українського державного університету

імені Михайла Драгоманова

